

NEMZETI TUDAT, NEMZETI ÉS ETNIKAI FOLYAMATOK

Ada-Kaleh, egy letúnt al-dunai színfolt kinyíló emlékezete

Blasen, Philippe Henri: Mustafa Bego, türkischer Nargileh-Raucher und ungarischer Nationalheld. Nationale Aneignung und internationale Vermarktung der Insel Ada-Kaleh. = Spiegelungen. 9. Jg. 2014. No. 2. 7-29. p.

Ellensohn, Christian: Die Erfahrung des Orients: Tourismus auf der gestuteten Donauinsel „Ada-Kaleh“ (I: 1878-1918, II:1919-1968) = Regard sur l'Est, 2014

Ivan, Aida: Die Insel des Traumes und des Vergessens. = Allgemeine Deutsche Zeitung für Rumänien, 16. Juli 2013.

Thorpe, Nick: An oasis on the Danube: Ada-Kaleh. = Hungarian Review. 6. Vol. 2011. No. 4.

Balla Tibor: Ada Kaleh szigete osztrák-magyar fennhatóság alatt – 1878-1918. = Hadtörténeti Közlemények. 1999. 1. sz. 21-52. p.

Magyar nyelvterületen főképp Az aranyember című Jókai-regény „Senki szigetét”-vel (tévesen) összekapcsolt, a Vaskapu I. vízierőmű építése során (1970 körül) víz alá került Ada-Kaleh (Ada-Kále) emléke a maga Kelet-Európa 20. század végi újrarendeződése óta kitörni látszik abból az elzártságból, amelyben a jugoszláv felségterülettel szembenező (kockázatos menekülésre hívó) román Duna-oldalnak a második világháború után hosszú ideig része volt. A felelevenedést a szigettel Trianon előtt kijelölt hármast (magyar, szerb, román) határtalálkozás révén történetileg érintett kultúrák hagyományébresztése táplálja. Nem egyszer még élő elszármazottak nyilatkoznak meg a kutatók vagy – internetes jelentkezéssel – a széles közönség előtt.

*

Az Orsova városa alatt néhány kilométerre elhelyezkedő, annak szoros vonzásköréhez tartozott alig egy négyzetkilométernyi kiterjedésű,

török elnevezése szerinti „erőd-sziget” más-más neveken legkésőbb a késő római kor óta ismert, Magyarország részeként a Hunyadiak iktatják be a határvédelmi láncba, amely hosszú távon nem tartóztathatja fel a törököt. A sziget politikai története azonban inkább csak a 17. és 18. századvég között folyó osztrák-török katonai küzdelmek óta követhető nyomon. Ada-Kaleh a harcok során többször gazdát cserél, végül – a Duna-vonal semlegességét, a sziget területen kívülségét megőrizve – oszmán fennhatóság alatt marad mindaddig, amíg (Bosznia-Hercegovinához hasonlóan) osztrák-magyar megszállás alá nem kerül az orosz-török háborút követő 1878-as berlini kongresszus jóváhagyásával. A megszállási időszakról, melynek során az első balkáni háború után, 1913-ban Magyarország színeiben Krassó-Szörény vármegye a szigetet Új-Orsova néven annektálja, korábban a *Hadtörténeti Közlemények* adott aktuális részletkutatás talaján álló beszámolót. A tanulmány a napi életviszonyokra is kitekintve érdekesítően sorolja a szigetparancsnok és a funkciójában meghagyott török előjáró (mudír) között elmaradhatatlan szerepköri vagy az adminisztrációt érintő súrlódások eseteit, jellemzi az akkor 5-600, zömmel török ajkú dohány- és gyümölcstermesztő szigetlakó helyzetét, külső kapcsolataikat (Rusze, Várna, Isztambul) érintően is. Kis közösségük 1878 után természetesen a magyarországi Délvidék magyar, sváb, román, szerb világához kerül közel. Adó- és vámmentesség és egyéb kiváltságok segítik a lakosság előmenetelét. A török, de legalábbis muzulmán hitű etnikai exklávé mint az orientális délkelet előhírnöke („Kis-Törökország” stb.), már jóval korábban felkelti az európai utazók érdeklődését, de az idegenforgalom – a partközeli Herkulesfürdővel párban – és vonzatában a helyi kereskedelem csak az osztrák-magyar időszakban kezd átfogó méretekben kibontakozni. A századforduló tájékán a korabeli magyar útikönyvek is kötelezően említik a látnivalók sorában. Vezért tanulmányunk hosszabban Edmund von Berg szász királyi erdőtanácsos 1860-ban kiadott útirajzából idéz, de több tucat hasonlóan is tud, a későbbi magyar útikönyvek közül pedig hat címet is felsorol. Kúnos Ignác, a jeles hazai turkológus gyűjtései során útba ejti a szigetet (*Ada-kálei török népdalok*, 1906; német nyelven: 1907; *Ada-kále mesekertje*, 1923). 1896-ban, a millenniumi ünnepek évében

avatják a közelben a Vaskapu Széchenyi régi tervei nyomán megépített hajózó csatornáját. Nehezebb idő szakad a szigetre 1914/18 között a szerb oldalról fenyegető támadással, majd a román hadba lépéssel, amely az Al-Dunát meglehetősen közelről éri.

Ada-Kaleh a világháborút lezáró rendezés során Románia birtokába kerül (a románok akkor már az alakuló Jugoszláv Királysággal álltak versenyben), szervesen betagozódik az új közigazgatásba. Közösségének javára egy, helyből kinőtt sikeres üzletember, Ali Kadri hathatós közreműködésével létrejön a sziget kisüzemekre támaszkodó helyi ipara (messze híre kelt a „cigarettagyárnak”), meghonosodnak a civilizáció áldásai, állandósul az idegenforgalom. A lakossága kiegészül román jövevényekkel és üdülési céllal betelepülő idénylakókkal, s már az 1000 főt eléri. A szigetet klimatikus gyógyhellyé is nyilvánítják. 1931-ben Románia uralkodója érdekesíti látogatására. Ahmet Ali (másutt: Ali Ahmed), a sziget imámja előáll román nyelvű, máig alapműnek tekintett monográfiájával (*Monografia Insulei Ada-Kaleh*, 1934). Magyar vonatkozás az 1920-as évekből: Bicsérdy Béla vegetáriánus telepe, melyet több éven keresztül tart itt fent. A második világháborút követően a kommunista rendszabályozás a szigetlakókat sem kíméli; egyeseknek (mint Kadrinak is) esetleg sikerül előre kívül kerülniük a határon. Az idegenforgalom megszűnik, legfeljebb dolgozói kollektívák „jutalomútjai” vagy állami protokoll-látogatások vezetnek el idáig. A Jugoszláviával közös gátépítést megelőző kiürítés során (bár a sziget tárgyi-emberi létezését egészében tervezik a folyó egy másik, Turnu Severinnél található szigetére, a Șimian szigetre „átemelni”) a török családok áttelepülhetnek Törökországba vagy a Romániához tartozó, török kisebbség által is lakott Dobrudzsába. (A Romániában tárgyaló Demirel török miniszterelnök 1967-ben – talán a telepítési tervekkel összefüggésben – még megismerkedik a szigettel.) A kiköltözőknek csalódnuk kell a hathatós támogatásukra tett ígéretekben. Șimianra végül a történeti építmények, berendezések egyes darabjait viszik át, de hamar elhal a kőtárszerű emlékparkra vonatkozó elképzelés is. Az építkezés folyamatát annak táji és emberi következményeivel egyetemben (a szigettel együtt az egyetlen parti kapcsolat, Orsova óvárosa is) a román hatóságok dokumentumfilmen örökítették meg.

*

A *Spiegelungen* című müncheni folyóirat luxemburgi kutató által jegyzett közleményének fő témája: a világségi fegyverletétel után Orsovából menekülő Kossuth Ada-Kaleh szigetén át vezető dunai átkelésének legendája, melynek keletkezéstörténete ismeretlen. A legenda mindenestre bizonyos Musztafa Begó tizedes alakja köré összpontosul. Személye a magyarországi millenniumi kiállítás albumában (*Az ezeréves Magyarország és a millenniumi kiállítás*, 1896) közölt fényképe nyomán válik ismertté. A felvétel a szigeti bazar háttéré előtt ábrázolja – olyan szöveg kíséretében (négy nyelven), ami szerint ő az a büszkén emlékező szigetlakó, aki az emigrációba induló Kossuth-ot annak idején az orsovai partról titokban a szigetre, azaz oszmán fennhatóság alá mentette. A történet folytatódik 1902-ben, Kossuth születési centenáriumának ünnepségei során. Ezúttal a sajtót járja körbe talán egyazon felvétel – a következő, sorokba tördelt képszöveggel: „Bego Mustafa/ Ada Kaleh/ KOSSUTH LAJOS megmentője/ 1849-ben átvitte csónakon Viddinbe”, alatta az ismert, idős kori, fehér szakállas, ősz Kossuth-fej ovális keretbe foglalt miniatúrájával. A szöveg a *Budapesti Hírlap* egy 1901-ben közölt interjújára látszik visszamenni. Begó ebben, időpont megnevezése nélkül, előadja: három tagú társaságot vitt át Orsováról a sziget-parancsnok elé, egyikük „egy ládát szorongatott a hóna alatt”, melyet megőrzésre át akartak volt adni a parancsnoknak, de nem volt szerencsájük, miután az ismeretlenek nem kívánták elárulni, mi van benne. Erre visszavitték magukat Orsovára, várakoztatták őt ott egy órát, majd utána Vidinbe kérték a további utat. Begó „később megtudta” nem csak azt, hogy a ládában a magyar korona lapult (amit azután sebtében a part közelében elástak?!), hanem azt is, hogy három utasából az egyik, aki az út végén „néhány arannyal és ezer forintnyi Kossuth-bankóval” kifizette, maga Kossuth lett volna. A történet lényege rövidebben, miszerint az emigrációjába induló Kossuth-tal ő „vezett át a törökökhöz”, napvilágot látott 1902-ben egy francia lapinterjú keretében is. Ezt követően a világháborúig a legkülönbözőbb hazai és európai lapok, magazinok al-dunai beszámolóinak visszatérő eleme Begó Musztafa említése, Kossuth-történetével egyetemben. Áll ez például az akkor még Orsovában élő, később

Bécsben ismertté vált német nyelvű író-újságíró Otto Alscher a *Temesvarer Zeitung*ban 1905 folyamán közölt Ada-Kaleh vonatkozású tárcájára. De még Ahmet Ali említett monográfiájában is (*Monografia Insulei Ada-Kaleh*), bár csak röviden, előkerül a téma, s 70 év multán visszanyúl erre az orsovai Constantin Juan-Petroi hasonló, újabb vállalkozása (*Ada-Kaleh – Monografia unei insule scufundate [...]*, 2005), melyben helyt ad Begó fent idézett elbeszélésének is. – Begó történetének valóságtartalma az egykorú nyilvánosságot nem foglalkoztatta, a megszólalót pedig, legalább Magyarországon, az utókor hamarosan mégis elfeledte. Kossuth 1880/82 között kiadott „Irataim az emigrációból” a menekülés részleteire ugyan nem térnek ki. De korábban, mint német tanulmányunk láttatja, Szöllőssy Ferencnél (*Kossuth és a magyar emigráció török földön*, 1870) szerepel utalás arra, hogy a kormányzó merrefelé, mely ponton is hagyta volt el az országot társaival. Szöllőssy a jóval távolabb fekvő Ocserovát (Orciorova) említi, míg a szigetet illetően előadása szerint csak a parton, a sziget magasságában, s csak a parancsnok emberével tárgyaltak, aki kiáltozásukra átevezett hozzájuk, majd kérésüket megjáratván tolmácsolta az üzenetet: a parancsnok a szerb-török határzár, egyszersmind a vízi út különleges veszélyei okán átkelésüket ezen a ponton nem tanácsolja (Szöllőssy, 52. o.). Ennél az egyeztetésnél a koronáról természetesen nem esett szó. Vagyis Szöllőssyvel már akkor cáfolni lehetett volna a mesét. Ennek ismeretében világos: magának Begónak támadhatott kedve, hogy az 1894-ben elhunyt Kossuth temetése nyomán szárba szökkenő kultusz terepén részt kérjen a dicsőségből, s a saját verzióját különféle hallomásokból összerakja. Hozhatta-vihette esetleg a parancsnok emberét a sziget és a part között, meghallva ezt-azt a párbeszédéből. A korona téma az akkoriban valóban valahol arrafelé elrejtett tárgy szenzációt keltő, későbbi feltalálása nyomán üthetett szöveget a fejében.

Begó alakja párhuzamosan a Kossuth-kultuszban betöltött szerepével egy másik, tájkarakterisztikai pályát is befutott a képes levelezőlap akkor forradalmian új médiumában, mint azt német tanulmányunk – számos képillusztráció kíséretében – szintén bemutatja. A főszerepet játszó fényképész neve többnyire a képeslapokról leolvasható: Hutterer Géza, éppen Orsováról, aki a Vaskapu-csatorna munkálatait is végigfo-

tózta (lásd pl. *Kazán – Orsova – Vaskapu* címmel, év nélkül kiadott albumát). De szerepét a berlini Technische Universität könyvtárában őrzött több tucat eredeti fotója is igazolja, melyek egyike maga is mutatja Begót. Több másik a műhelyéből való képeslapok között sorakozik mellé. Egyidejűleg más közeli műhelyekből (Grieser Mátyás, Kugler Simon) származó vagy csak kiadót (például D. T. C. = Deutsche Touring Club?) fémjelző lapok bővítik a kört. Ellensohn (*volt osztrák kulturális attasé Belgrádban, ismert gyűjtő a térség vonatkozásában*) említést tesz szigeti lapárusok közreadói ténykedéséről is. Ezek, a hol Ada Kaleh, hol Orsova címzetű lapok 4-6 elemből álló képsoruk egy-egy kockáját Begónak szentelik, melyek általában ülő helyzetben ábrázolják. Fehér szakállas, turbános alakja, szájában esetleg a vízpipával folklorisztikus színfolt gyanánt (többnyire a neve nélkül vagy csak arab írású névjelével) funkcionál a tájpanorámát, a várbástyákat, a mosét, a bazárt stb. képbe fogó kompozíció elemeként. Végül valamelyik 1902-es, Kossuth-motívumos sajtófotó alapján is készült levelezőlap-kép, szerzőt, kiadót nem jelezve. Ez a lap baloldalon egymagában, álló helyzetben, botra támaszkodva mutatja a korábbi felvételekhez képest már megtörtnek látszó figurát. Az ismert képszöveg, alatta a Kossuth-fejjel, arányos térelosztás szerint a másik oldalon kap helyet. – Begó haláláról hazai lapok 1910-ben emlékeznek meg. Valamelyik képeslapon Begó születési éve is szerepel: 1817, eszerint elég hosszú élete volt. Juan-Petroira visszatérve, a kései szerző egyébként olyasmit is tudni vél, sajnos, azonban hivatkozások mellőzéseivel, amiről annak idején nem volt híradás. Eszerint Begót, éppenséggel harmadmagával, tulajdonképp hivatalosan felhívták a fővárosba a centenáriumi ünnepekre, ezt követően pedig a magyar állam a hátralevő éveire évjáradékot biztosított a számára. Ha a szerző mindezt nem csak kitalálta, úgy helyi levéltári forrásai lehettek, aminek még érdemes volna utánanézni akár magyarországi helyszíneken is.

*

Egy további Ada-Kaleh szigeti legenda hőse az állítólag Bokharából elszármazott szent életű dervis, Miskin baba, aki a 19. század első felében élt itt haláláig, 1854-ig (a sírja megvolt a szigeten), és a budai Gül

baba korábban élt alakját juttatja eszünkbe. A szóbeszéd egy „világgá ment” (trónöröklésétől elállt, elütött?) „üzbég herceggel” azonosította. Részletek vagy épp hiteles adatok nem ismertek, itt figyelembe vett forrásaink ezekre legalábbis nem térnek ki.

A kései emlékezések kiinduló pontja tulajdonképp Románia. Idézett tanulmányunk a 2000 utáni évekből egész sor történeti-monografikus vagy emlékező jellegű román kiadványra utal. Az aktivitás különösen az erómű megépítésének 40. évfordulója nyomán elevenedik meg, s még a popzenei szférát is eléri. Széleskörű érdeklődés fogadta (két korábbi, kisebb volumenű kiállítást követően) a 2013 folyamán több kulturális csúcshintézmény, valamint a török nemzeti kisebbségi szövetség közös égisze alatt Bukarestben megrendezett nagyszabású kiállítást, melyről bő részletességgel számolt be a romániai sajtó, mint a hálón látó körünkbe került bukaresti megjelenésű német újság is. A kiállítás voltaképp a sziget irodalmi, szellemi örökségét szemléltette. Ott talán Aszlányi Károlyunk (1908-1938), aki éppen a szigeten született, nem szerepelt (nem tudjuk). Ő azonban hamar el is került innen, műveit ma már alig ismerve hiába is keresgélünk, volt-e szülőhelyéről emléknnyoma. Alscher írása után a későbbi „száguldó riporter”, a prágai Egon Erwin Kisch szolgál német nyelvű tudósításba foglalt közelképpel az 1914-es szerb front védőállásai mögül (*Auf der Wacht gegen die Serben*) – leírása szerint ötvenhatodmagával jó egy éven át állta itt ő is a sarat a túloldali szerb ütegekkel szemben. A háború után a román irodalom veszi át a szerepet a szigeti múlttal kapcsolatban. *Romulus Dianu* (1905-1975) *Nopti la Ada-Kaleh* („A. éjszakái”, 1932) c. regénye a helyszín akkori, átalakulóban lévő életéből merít. Nem olvastuk, csak úgy hírlík: nem igazán hízelgő a kép. A szerző kegyvesztett lett a kommunista időszakban, ezt a regényt a gátépítés idején mégis újra kiadták, ami lényegében az író kultúrpolitikai rehabilitációját jelentette. Napjaink produktuma Ilie Sălceanu nemrégiben elhunyt orsovai szerző kisregénye (*Gelin, Mireasa din Ada Kaleh* – „Gelin, az Ada-Kaleh-i menyasszony”, 2010), amely a sziget régebbi világából vett szerelmi történetével valamelyest Jókai művére emlékeztet, eközben azonban meglepetésül szerepelteti Begót is; e tekintetben Juan-Petroi történeti munkájából merít, az 1848/49-es események kapcsán ugyanakkor még sok egyebet elbeszél

vele. – A bukaresti kiállítás néhány, Ada-Kaleh élményétől ihletett festő munkásságát is bemutatja. Sajtóbeli, illetőleg a világhálón tetten érhető jelenléte nyomán is ismerhetjük a német-magyar kétnyelvűségben felnőtt Adele Kehl-Geafer (más névváltozattal: Adele/Adile Gülsen Gafer) pályáját és munkáit, aki annak idején szintén a szigetről származott el, romániai évei után rövidebb időt Budapesten töltve, Svájcban telepedett le, s Kehl családnévéről egyetlen betűbetoldással formálta „Kaleh” művésznevét. Több helyen, több változatban, nyomtatott és digitális formában egyaránt megtalálható emlékezései a dédszülőkhöz vezet vissza részben szigeti őslakos családfáját – Kelet-Közép-Európa szinte minden nemzetét képviselő elődökkel, az interetnikus-interkulturális örökség egy személyben összegződő példjaként. (Adele Kehlnek a You Tube-on egy magyar felvétele is terjed.) – Még a nagy Begó-”divat” idejéből származó képzőművészeti emlék: Max Kurth (1869-1962), Kelet-Európa iránt érdeklődő, Szinyei Merse Pál nyomdokait követve mintegy 1895 óta Eperjesen élt német festő Begónak szentelt olajportréja, amely a nürnbergi Germán Nemzeti Múzeumba került, ahol ma is látható.

A román történeti és emlékező irodalom egyre gyarapodó kínálatából német tanulmányunk forrásközlése Juan-Petroi kötete mellett jelzi a többi között Carmen Bulzan (kultúrtörténész, szociológus, költő): *Ada Kaleh, insula amintirilor* („A. – emlékek szigete”, 2013) c. művét, továbbá Varvara Măneanu: *Vestigii archeologice și tradiții culturale* („Archeológiai leletek, kulturális hagyományok”, 2009) a szigettel is részletezően foglalkozó munkáját. Az emlékezet-diszkurzus talaján elemző kultúrológiai tanulmány: *Monica Bercovici (Bukarest): La deuxième vie d'Ada-Kaleh ou Le potentiel culturel de la mémoire d'un île disparue. (Migration in, from, and to Southeastern Europe. 1: Historical and cultural aspects, Ethnologia Balkanica. 13. 2009) c. közleménye. A sziget emlékezetével kapcsolatban legismertebb, noha csak alig ívnyi terjedelmű, lírai elbeszélés jellegű írás (*Ada-Kaleh, Ada-Kaleh...*) szerzője a nemzetközi porondon ismert és elismert író, költő Mircea Cărtărescu (*1956); tág ívben építi be sziget- és embersors emlékdarabjait – az ott elvázott menekülők intő árnyékával egyetemben; először a *Lettre Internationale* román kiadása közölte 2009-ben (No. 71), azóta más nyelveken is olvasható. Hasonló, de könyvméretű szerb írói alkotás Ranko Jakovljević *San**

– *Ada-Kale* („Álom – A”, 2012) c. műve, melyet románra is lefordítottak. – Nick Thorpe BBC-tudósító (Budapest) volt szigetlakókat szólaltat meg a kiürítés megrázó napjairól és vigasztalan következményeiről. – Magyar kiadásban is megjelent Patrick Leigh Fermor angol utazó 1930-as évekbeli, 1988-ban kiadott útirajza (*Erdők s vizek közt: Esztergomtól Brassóig gyalogszerrel 1934-ben*, 2000). Magyar nyelvű kiadvány gyanánt idekívánkoznék Gelencsér Sándor pusztá címadatként felbukkanó, hely és év nélkül kiadott munkája is: *Ada-Kaleh szigete, 1912-1972*, a szerzőt azonban nem tudjuk azonosítani, s a művet sem találjuk.¹

Komáromi Sándor

A balkáni vendégmunkások megítélése Szlovéniában: hősök, mert áldozatok?

Vezovnik, Andreja: Balkan Immigrant Workers as Slovenian Victimized Heroes = Slavic Review, Vol. 74, 2015, 2, 244-264. p.

Számtalan tanulmány született már arról, miként ábrázolta a média és a politikai diskurzus a bevándorlókat és más nem szlovéniai nemzetiségűeket Szlovénia társadalmi-politikai átrendeződésének korában. Mostanra a helyzet gyökeresen megváltozott. Andreja Vezovnik a kritikai diskurzuselemzés (CDA) módszerével vizsgál meg 2009-2011 között megjelent cikkeket, amelyeket már a szocializmus korában is létező, köztudottan baloldali újságok közöltek (*Delo, Dnevnik és Mladina*). A szerző rámutat, hogy a vendégmunkások áldozatként történő bemutatása lehetővé teszi a média számára, hogy teljesítse az EU befogadással és toleranciával kapcsolatos, demokratikus normáit, és elkerülje a negatív felhangú „balkánozást”. Maria Todorova szerint a Balkán a „primi-

¹ A témában a világhálón nagyszámú román és néhány egyéb nyelvű blog-oldal megtalálható, sok-sok idézettel a publikált forrásokból, magyarként például: www.huszadik-szazad.hu/paholy/cseke-gabor/szigeti-historiak; www.dunaiszigetek.blogspot.hu (*Erdők s vizek közt, I-IV., 2012; Miskin baba türbéje, 2015; Ada-Kaleh haláltusája, 2015*); www.falanszter.blog.hu/2011/12/10/40_eve_a_duna_melyen_a_titokzatos_senki_szigete.

tív”, a „barbár”, a „félcivilizált” szinonimájának számít a nyugati kultúra szemében. A viktimizációra való hajlamot erősíti az is, hogy az áldozattá lett, kiábrándult hős alakjának nagy hagyományai vannak a szlovén irodalomban, és mint ilyen, fontos szerepet játszik a szlovén nemzeti identifikációban. Vezovnik azonban arra is felhívja a figyelmet, hogy ez a látszólag humanitárius retorika valójában kiüresíti és leredukálja a vendégmunkásokat, és újratermeli a megszokott alá-fölérendeltségi viszonyokat – az immáron Szlovéniát is magába foglaló – Nyugat-Európa és a Balkán között.

Habár Szlovénia jugoszláv korszakában is volt társadalmi távolság a szlovének és a máshonnan származó szlovéniai lakosok között, a sztereotípiák, az idegenektől való félelem és a diszkriminatív közbeszéd akkor erősödött fel igazán minden „balkáni” ellen, amikor az ország kivált Jugoszláviából. Jugoszlávia felbomlása után a szocialista értékrendet a nacionalizmus váltotta fel, minek következtében darabokra hullott a terület, az új államok pedig gondoskodtak róla, hogy éles szociokulturális határokat húzzanak maguk köré. Az identitáskeresés során Szlovénia elhatárolódott mindentől, ami a Balkánt jelentette számára: a szocializmustól, a kommunizmustól és a más etnikumhoz tartozóktól. A hétköznapi életben és a médiában elszenvedett diszkrimináción túl a Szlovéniában élő nem szlovén nemzetiségű, volt jugoszláv állampolgárok emberi jogai például súlyos csorbát szenvedtek, amikor 1992-ben – jogellenesen – törölték őket Szlovénia állandó lakosai közül, ezáltal megfosztva őket állampolgárságuktól. Szlovénia európaivá válása azonban némileg ellentmondásos volt, mivel egyszerre akart drasztikusan elhatárolódni a Balkántól és hűnek maradni a demokratikus, emberi jogokat tisztelő Európához. Így aztán a nyíltan idegengyűlölő retorika és a „balkánozás” egy idő után szinten teljesen eltűnt a médiából. A jelen cikk azt elemzi, hogy a jelenkori szlovén média milyen stratégiákkal konstruálja meg a (bevándorló) vendégmunkások identitását a többségi olvasóközönség számára.

Szlovéniában a bevándorlás a szocializmus alatt tulajdonképpen a jugoszláv állampolgárok belső mobilitásáról szólt, a rendszerváltás után azonban ezekből az emberekből hirtelen külföldiek lettek. Ami az 1960-as évektől kezdve az 1980-as évek végéig természetesnek tekintett